

Opetus- ja kulttuuriministeriö

13.6.2022

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 14.6.2022

Asia: Lausunto hallituksen vuosikertomuksesta

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Lausumassa eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp) on annettu eduskunnalle 13.4.2022. Siihen sisältyy direktiivin edellyttämien muutosten lisäksi ehdotus esittävien taiteilijoiden kuvataallenteelle tallennettujen esitysten suojan parantamisesta.

Perustelujen mukaan: ” Ehdotuksella tavoitellaan tasapainon saavuttamista eri lähioikeuksien haltijoiden kesken, ja se saattaisi Suomen esittäviä taiteilijoita koskevan lainsäädännön vastaavalle tasolle kuin muissa Pohjoismaissa.

Kuvataallenteelle tallennettuihin esityksiin liittyvät yksinoikeudet laajennettaisiin koskemaan esitysten julkista esittämistä esimerkiksi elokuvateatterissa ja esityksen lähettämistä radiossa tai televisiossa. Ehdotuksella on vaikutusta erityisesti näyttelijöiden ja tanssijoiden oikeudelliseen asemaan. Yksinoikeuden laajentaminen vahvistaa esittävien taiteilijoiden neuvotteluasemaa sovittaessa esityksen tallentamisesta.”

Opintotukilain uudistaminen HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti edellisen ja nykyisellä hallituskaudella. Opintotuki uudistui edellisen hallituskauden aikana syyslukukauden 2017 alusta lukien siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyivät ja lainatakauksen määrä nousi. Lisäksi opiskelijat siirtyivät pääosin yleisen asumistuen piiriin asumislisän jäädessä ulkomaille opiskeleville sekä eräissä asuntoloissa asuvien asumisen tueksi. Muita olennaisia muutoksia olivat opiskelijoiden omien tulorajojen sitominen ansiotasoindeksiin sekä toisen asteen opintotuen tarveharkintaisuuden vähentäminen ja huoltajakorotuksen käyttöönotto.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Opintorahan määrät nousevat indeksikorotusten perusteella tällä hallituskaudella yhteensä hieman alle 8 prosenttia. Lisäksi opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehtoja on joustavoitettu koronavirusepidemian vuoksi opintolainan saajan tilannetta turvaavasti. Koulumatkatukioikeus laajeni 1.8.2021 siten, että maksuttoman koulutuksen piiriin kuuluvien opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Tänä vuonna käytössä olevat opiskelijan omat tulorajat ovat 25 prosenttia edellisvuoden tasoa korkeammat. Tulorajoja on tarkoitus korottaa edelleen 50 prosentilla vuoden 2021 tasosta opiskelijoiden toimeentulon ja työllisyystavoitteiden edistämiseksi. Hallitus antaa eduskunnalle tähän liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta vuotta 2023 koskeva talousarvion yhteydessä.

Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Näihin liittyvät jatkovalmistelut ovat parhaillaan vireillä.

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteistyön pohjalta laaditaan toimenpideohjelma edistämään hallitusohjelman kirjausta toisen kotimaisen kielen opetuksen vahvistamisesta ja joka samalla toteuttaa kansalliskielistrategian linjauksia.

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmän loppuraportti on julkaistu 10.2.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163825>. Vuosikertomuksessa raportoidun mukaisesti lukuvuosimaksujen käyttöönotolla ole ollut pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen tai EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden halukkuuteen opiskella suomalaisissa korkeakouluissa. Suomen maine korkeatasoisen koulutuksen maana on edelleen tärkeä vetovoimatekijä.

Korkeakoulujen lukuvuosimaksuista saama taloudellinen tuotto on kasvanut tarkasteluaikana maksuvelvollisten opiskelijoiden määrän kasvaessa. Lukuvuosimaksujen potentiaalisesta tuotosta merkittävä osa käytetään maksuista vapauttamiseen ja opiskelijoiden apurahoihin. Korkeakoulujen erilaisista valinnoista johtuen kaikkiin korkeakouluihin ei tule kansainvälisiä opiskelijoita entiseen tapaan, eivätkä lukuvuosimaksut näyttyädy kaikissa korkeakouluissa merkittävänä tulonlähteenä. Korkeakoulujen opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä palveluihin, mutta erityisesti tukea kansainvälisten opiskelijoiden työelämään integroitumiseksi tulee edelleen kehittää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä korkeakoulujen kanssa valmistellut linjauksia ja korkeakoulujen toimenpiteitä, joilla kasvatettaisiin osaavan työvoiman tarjontaa sekä tuettaisiin Suomen kestävä kasvua. Kansainvälisten uusien opiskelijoiden määrää pyritään kasvattamaan ja heidän työllistymistään Suomeen parannetaan vastauksena osaajapulaan. Korkeakoulujen ulkomaalaisten opiskelijoiden lisäyksen taloudelliset vaikutukset ovat yhteydessä mm. opintojen pituuteen ja siihen, missä määrin lukuvuosimaksuja hyödynnetään koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen osalta ei täydennettävää. Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen vaikutusten seurannan osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

Ei täydennettävää.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortiot HE 73/2017 vp- EV 172/2017 vp

Asiasta toimitettu valiokunnan pyytämällä tavalla erillinen selostus liitteenä 14.6. kuulemista varten.

Maksuton toisen asteen koulutus kaikille KAA 5/2018 vp – EK 42/2018 vp

Ei täydennettävää.

Varhaiskasvatustlain uudistus HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

Lausuma 1

Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteleva tasa-arvolain muutos ja oikeusministeriön valmisteleva yhdenvertaisuuslain muutos ovat olleet lausunnoilla ja hallituksen esitykset on tarkoitus antaa syksyllä 2022. Muutoksilla tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen varhaiskasvatukseen tulee velvoittavaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi huhtikuussa 2022 yli 102 miljoonaa euroa tasa-arvon edistämiseen ja laadun kehittämiseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Avustus jaettiin osana Oikeusoppia – kehittämisohjelmaa. Valtionavustusta sai 176 varhaiskasvatuksen järjestäjää yhteensä 34 608 460 euroa. Esi- ja perusopetuksen osalta 242 järjestäjää sai 67 440 751 euroa. Avustus koskee vuosia 2022-2023. Varhaiskasvatuksessa avustusta käytetään varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien, lastenhoitajien tai avustajien palkkaamiseen sekä lapsiryhmien kokojen pienentämiseen.

Hallitus antoi 21.4.2022 esityksensä (HE 55/2022vp) tasa-arvorahan, eli tarveperustaisen rahoituksen, vakiinnuttamisesta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin. Tasa-arvorahan tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Eduskunta on hyväksynyt lain muutoksen (7.6.2022) ja se tulee voimaan 1.1.2023. Avustusta voidaan suunnata erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Tasa-arvorahan vakiinnuttamisella lisätään avustuksen vaikuttavuutta ja ennakoitavuutta, jotta tasa-arvotoimia pystyttäisiin suunnittelemaan ja ennakoimaan paikallisella tasolla paremmin ja suunnitelmallisemmin. Samalla uudistuksen tavoitteena on vähentää rahoituksen hakuprosessiin liittyvää varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjien työmäärää, kun avustus voidaan myöntää pidemmäksi ajaksi kerrallaan. Erityisavustusta voidaan myöntää neljäksi vuodeksi.

Vuoden 2022 toisessa lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan yhteensä 120 miljoonaa euroa määrärahaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvien koronaviruspandemian rajoitustoimien vaikutusten vähentämiseen. Määrärahaa osoitettaisiin 58 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, 26 miljoonaa euroa ammatilliseen koulutukseen ja 17 miljoonaa euroa lukiokoulutukseen.

Lausuma 4.

Ministeriö vastannut 16.11.2021 antamassaan vastineessaan hallituksen esitykseen (HE 148/2021) seuraavasti: ”Kuurojen liitto esittää, että varhaiskasvatuslain 8 §:ä tulee muuttaa siten, että kunnan olisi huolehdittava varhaiskasvatuksen saamisesta viittomakielellä. Ministeriö vastaa, että hallituksen esityksellä (148/2021) ehdotetaan luotavaksi tuen rakenne. Sen sijaan kielellisiä oikeuksia koskevia muutoksia hallituksen esityksellä ei ehdoteta tehtäväksi. Ministeriö katsoo, että viittomakieltä koskevat muutokset on tehtävä erillisenä lainvalmisteluna, jotta kaikkien kieli- ja kulttuuriryhmien oikeudet voidaan yhtäläisesti taata. Tämä vaatii erillisen lainvalmisteluprosessin.”.

Lausuma 6.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt joulukuussa 2021 Oulun yliopistolle harkinnanvaraista rahoitusta käytettäväksi saamenkielisen varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen koordinointiin ja toteutukseen monimuotokoulutuksena ajalla 1.2.2022 - 31.12.2025. Rahoituksilla toteutetaan tutkinto 30 varhaiskasvatuksen (20 aloituspaikkaa) ja varhaiserityiskasvatuksen (10 aloituspaikkaa) opiskelijalle.

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

1.–12. Eduskunnan lausumat on huomioitu hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien sallimissa puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) on aloittanut työnsä ja koordinaatioelimen työsuunnitelma on valmistunut. LIPOKOssa ovat mukana ministeriöt ulkoministeriötä lukuunottamatta sekä asiantuntijoina laaja joukko kansalaisjärjestöjä ja liikunnan tutkimus- ja asiantuntijatahoja. Koordinaatioelin käsittelee hallinnonalojen yhteistyötä edellyttävät selontekoon liittyvät asiat. Kahtena ensimmäisenä toimintavuotenaan koordinaatioelin on paneutunut erityisesti valtakunnallisiin liikkumishjelmiin, eri väestöryhmien liikuntasuosituksiin, urheilijoiden sosioekonomiseen asemaan sekä asettanut erillisiä alajaostoja käsittelemään yhdyspintoja ja liikkumisvaikutusten arviointia. Vuosina 2021–2022 koordinaatioelin käy ministeriökohtaisesti läpi yli 100 toimintasuunnitelmaan kirjattua toimenpidettä siitä, miten eri hallinnonalat voivat liikunnallista elämäntapaa edistää. Liikunnan aluejärjestöjen roolia on selkiytetty ja aluejärjestöt ovat siirtyneet tavoiteasiakirjaohjaukseen. Liikkuvat- kokonaisuus edistää hyvinvointia, terveyttä ja fyysistä aktiivisuutta kaikissa ikä – ja väestöryhmissä ohjelmien kautta. Kokonaisuudessa on kuusi ohjelmaa; liikkuva perhe, liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva koulu, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja) ja niille on valtion talousarviossa osoitettu resursseja. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerit on uudistettu, peruskriteereihin (85 prosenttia avustuksesta) ja vastuullisuuskriteereihin (15 prosenttia) avustuksesta. Vastuullisuuskriteerit ovat: hyvä hallinto, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, terveellinen ja turvallinen toimintaympäristö, ympäristö sekä ADT ja kilpailumanipulaatio. Kriteeristö otettiin käyttöön vuoden 2021 valtionavustuspäätöksissä, ja nyt kuluvana vuonna arvioitiin ensimmäistä kertaa järjestöjen ympäristöohjelmat. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on käynnissä ja siinä on mukana yli 235 kuntaa. Selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta valmistui vuonna 2020 ja selvityksen perusteella Suomessa ei ole tarvetta erilliselle huippu-urheilulaille.

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp

Ei täydennettävää.

Tekijänoikeuslain muuttaminen HE 92/2018 vp – EV 90/2018 vp

Lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraalimmaksi siten, että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen teostensa käyttämisestä varmistetaan vastaamaan paremmin teosten tosiasiallista käyttöä. Hallituksen tulee seurata ja arvioida tiiviisti lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että ministeriö katsoo muun muassa, että nykyisenlaajista korvausta voidaan pitää oikeasuhtaisena lukemisestä direktiivin edellyttämään tekijänoikeuden rajoitukseen nähden.

Tilauuskoulutusta koskeva uudistus HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp

Ei täydennettävää. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opintolainan nostaminen osana opintotukea HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellytti, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

Toimeentulotukilain soveltamiskäytännössä huomioidaan tilanteet, joissa opintolainan nostamista ei edellytetä ja opiskelija voi olla oikeutettu toimeentulotukeen. Vuonna 2017 voimaan tuleen opintotukiuudistuksen myötä opiskelijoiden tarve toimeentulotukeen väheni opintotuen kokonaistason noustua ja opiskelijoiden siirryttyä asumistuen piiriin.

2. Eduskunta edellytti lisäksi, että ministeriö seuraa oppimateriaalilisää koskevan uudistuksen kokonaistomivuutta ja sen vaikutuksia ja antaa tästä asiasta sekä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2021.

Maksuttoman toisen asteen uudistuksen toteutuessa julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa täydessä laajuudessaan oppimateriaalilisan piirissä ovat edelleen alle 20-vuotiaat pienituloisista perheistä tulevat opiskelijat, jotka opiskelevat opintotukeen oikeuttavia opintoja ulkomailla tai muussa kuin julkisen vallan alaisessa koulutuksessa. Oppimateriaalilisan merkitys on siten aiempaa vähäisempi.

Opintotukilain kokonaisuudistuksen tarvetta koskeva selvitys edellyttää aiempien uudistusten vaikutusten arviointia. Kansaneläkelaitoksessa onkin laadittu rekisteriselvitys opintolainahyvityksen vaikutuksista. Selvityksen mukaan opintolainahyvitys on hyvin todennäköisesti lyhentänyt opiskeluaikoja.

Valtiontalouden tarkastusvirasto julkisti tänä vuonna toukokuussa tuloksellisuustarkastuksen 2010-luvulla toteutetuista opintotukiuudistuksista. Sen mukaan opintotuen saajien tulot kasvoivat merkittävästi ja opintoajat lyhenivät, mutta asumistukiuudistus maksoi ennakoitua enemmän. Opintolainan käyttö on lisääntynyt uudistusten tavoitteiden mukaisesti, mutta samalla opiskelijoiden taloudelliset ongelmat ovat yleistyneet. Tällä viitataan siihen, että merkittävä osa valtion takaajana maksamista lainoista on ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden lainoja. Ministeriössä valmistellaan VTV:n tarkastuskertomuksessa esiin nostettuja jatkoselvitystarpeita.

Todettakoon, että koulutuspoliittisessa selonteossa esille nostetut kehittämis ehdotukset ovat saadun lausuntopalautteen oikeasuuntaisia. Vireillä on myös sosiaaliturvan kokonaisuudistus, jonka yhteydessä tarkastellaan opintotuen kehittämistarpeita pidemmällä aikavälillä. Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on sosiaaliturvan monimutkaisuuden ongelmien poistaminen, ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen, toimeentulotuen perusturvan sekä asumisen tuen toimivuuden parantaminen ja että etuudet ja palvelut toimisivat yhdessä paremmin. Näiden tavoitteiden yhteydessä tarkastellaan siis myös opintotukijärjestelmän kehittämistarpeita.

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Lausumassa eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että alueellisen vastuumuseotoiminnan kannalta on saavutettu uudistuksen keskeinen tavoite, kun museoiden toimialueet kattavat koko maan kaikkien kolmen tehtäväalueen (alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävä, kulttuuriympäristötehtävä ja alueellinen taidemuseotehtävä) osalta. Uudenmaan ja Lapin maakuntien alueella tehtäviä jaettiin useammalla museolle perustuen sekä tehtävien määrään, että alueiden erityispiirteisiin. Alueellisten vastuumuseoiden seuraava rahoitussuunnitelma vahvistetaan ministeriössä syksyllä 2022 ja valtakunnallisten vastuumuseoiden syksyllä 2023. Museovirasto kerää vuosittain uudistuksen seurantaa varten vastuumuseoiden suunnitelmien toteutumista ja tehtävien hoitoon käytettyjä resursseja kuvaavia tietoja.

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

Ei täydennettävää.

Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon HE 34/2019 vp – EV 43/2019 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muutosta, jolla voitaisiin kattaa tilapäistä suojelua ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatuksen kuluja kunnille. Valmistelussa on myös valtionavustus tälle vuodelle varhaiskasvatuksen lisäkulojen korvaamiseksi tilapäistä suojelua saavien ja turvapaikkaa hakevien lasten osalta. Valtionavustus perustuisi toteutuneiden kulujen korvaamiseen ja se tulisi hakuun syksyllä.

Esittävän taiteen edistäminen HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Lausumassa eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että valtionosuusuudistuksen toimeenpano toteutui suunnitelman mukaisesti. Keskeinen tavoite laajentaa soveltamisalaa toteutui ja uudistus on vahvistanut mm. vapaan kentän toimijoiden ammatillisuutta. Ministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia vuosittain ja valmistautuu raportoimaan niistä.

Oppivelvollisuuden laajentaminen HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. lausumassa eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että lausumavastauksessa mainittuun toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvä hallituksen esitysluonnos on parhaillaan 22.6.2022 päättyvällä lausuntokierroksella. Esitysluonnoksessa ehdotetaan täsmennettäväksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämistä ja kaksois-tutkinnon suorittamista koskevia säännöksiä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin sisältyviä ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteita siten, että ne nykyistä paremmin vastaisivat oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarpeisiin. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuussa 2022. Kehittämishankkeen toimikausi päättyy 23.6.2022 ja hankkeen loppuraportti on tarkoitus julkaista elokuussa 2022.

2. lausumassa eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 54/2022 vp), jolla vahvistettaisiin perusopetuksessa erityistä tukea saaneiden oppivelvollisten oikeutta erityiseen tukeen toisen asteen koulutuksessa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (531/2017) lisättäväksi säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava oppivelvollisen opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta, kun opiskelija aloittaa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa. Vastaava säännös sisältyy jo nykyisin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin (1215/2020). Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta.

3. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet. 4. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuudesta. Täydennyksenä lausumavastauksiin ministeriö toteaa, että lausumavastauksissa mainitun vammaisten opiskelijoiden tukipalveluiden saatavuutta koskevan selvityksen vaihe 2 on toteutettu suunnitellusti kevään 2022 aikana. Palveluiden nykytilaa koskevan selvityksen toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Owl Group Oy ja selvitys on valmistumassa kesäkuun aikana. Vaihe 3 on tarkoitus toteuttaa suunnitellusti syksyllä 2022. Selvityksen kaikkia vaiheita koskeva loppuraportti on tarkoitus julkaista vuoden 2022 lopulla.

5. lausumassa eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että se on myös kevään 2022 aikana seurannut vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden opiskelupaikkojen saatavuutta ja riittävyyttä tiiviissä vuoropuhelussa ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa. Ensisijaisten hakijoiden määrä vaativan erityisen tuen kohderyhmälle järjestettävässä koulutuksessa kasvoi merkittävästi kevään 2022 yhteishaussa. Syinä hakijamäärän kasvuun on tunnistettu esimerkiksi oppivelvollisuuden laajentuminen sekä uusi yhteinen hakumenettely, jonka myötä kevään 2022 haussa luovuttiin vaativan erityisen tuen koulutuksen erillishausta. Kevään 2022 yhteishaussa ammatilliset erityisoppilaitokset ovat kiinnittäneet erityistä huomiota työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) opiskelupaikkojen riittävyyteen kaikille oppivelvollisille. Ministeriö on pyytänyt

ammattillisia erityisoppilaitoksia arvioimaan syitä yhteishaun hakijamäärän kasvulle sekä toimittamaan tietoja opiskelupaikkojen jakautumisesta ja riittävydestä heti yhteishaun valintatulosten selviämisen jälkeen. Yhteishaun tulokset julkaistaan 16.6.2022. Ministeriön tarkoituksena on seuraavan kerran arvioida tavoitteellisten opiskelijavuosien kohdentumista loppuvuodesta 2022 tehtävällä lisäsuoritepäätöksellä sekä vuoden 2023 varsinaisen suoritepäätöksen valmistelun yhteydessä. Ministeriö tulee jatkossakin seuraamaan vaativan erityisen tuen opiskelupaikkojen riittävyttä yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa ja reagoimaan mahdollisiin ongelmiin ohjauksellisin keinoin sekä tarvittaessa myös järjestämislopun ja lisärahoituksen kautta.

6. lausuma: Ei täydennettävää.

7. lausumassa eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että koulutuksen järjestäjien tarjoama erityinen tuki ja opiskeluhoitopalvelut muodostavat opiskelijoiden palveluiden kokonaisuuden. Moniammatillisessa ja tiiviissä yhteistyössä tuetaan opiskelijoiden tuen saamista ja tarvittaviin palveluihin ohjaamista. Palveluiden saatavuutta seurataan opiskeluhoitopalveluiden siirtyessä hyvinvointialueille 1.1.2023.

8. lausumassa eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohti enintään 780 oppilasta. Psykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023. Opiskeluhoitopalvelut siirtyvät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille ja ne toteutettaisiin niin, että palvelut olisivat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Edellä esitetyn lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia on muutettu 1.1.2023 lukien siten, että koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välinen yhdyspintatyö toteutuu opiskeluhoitosuunnitelmien ja opiskeluhoollon yhteistyörakenteiden mukaisesti. Näin turvataan opiskeluhoollon toimiva kokonaisuus ja alueellinen saatavuus.

9. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopeus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa. 10. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että lausumavastauksessa mainittu Karvin arviointitutkimus ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnista sisältää kymmenen kehittämissuositusta, joiden toimeenpanoa ministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Eduskunnan käsiteltävänä parhaillaan olevalla hallituksen esityksellä (HE 54/2022 vp) vahvistettaisiin perusopetuksessa erityistä tukea saaneiden oppivelvollisten oikeutta erityiseen tukeen toisen asteen koulutuksessa. Muita kuin nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettavia erityiseen tukeen liittyviä lakimuutoksia ei ole mahdollista viedä eteenpäin enää tällä hallituskaudella. Ministeriön tarkoituksena on laatia erityisen tuen kehittämis ehdotuksista muistio, joka olisi käytettävissä seuraavaa hallituskautta varten.

11. lausumassa eduskunta edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta ja toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan lakimuutos (HE 54/2022 vp), jossa ehdotetaan, että tieto opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) kirjattavasta

opetuksen ja ohjauksen tuntimäärästä tallennettaisiin myös opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon (eHOKS:iin). Lakimuutoksen tavoitteena on mahdollistaa opiskelijan saaman opetuksen ja ohjauksen määrän systemaattinen seuranta.

12. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasa-arvon näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että lausumavastauksessa mainitun kehittämishankkeen toimikausi päättyy 23.6.2022 ja hankkeen loppuraportti on tarkoitus julkaista elokuussa 2022.

13. lausuma: Ei täydennettävää.

14. lausumassa eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet maahanmuuttaneiden perusopetuksen oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman. Vuosille 2022 – 2026 ajoittuva ohjelma suunnataan erityisesti vuosiluokkien 7-9 oppilaille. Toimenpideohjelmalla vahvistetaan erityisesti vieraskielisten sekä vasta maahan tulleiden oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja sekä varmistetaan sujuvia siirtymiä toiselle asteelle, sekä valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen.

15. lausuma: Ei täydennettävää.

16. lausumassa eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan. Lausumavastauksen kuvaus on edelleen paikkansa pitävä. Opetushallitus kerää syyslukukauden opiskelijamäärätiedot 20.9.2022. Kevätlukukauden pienemmästä opiskelijamäärästä johtuen jäljellä oleva määräraha riittää rahoittamaan noin 780 opiskelijapaikkaa syyslukukaudella.

17. lausuma: Ei täydennettävää.

18. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa oppivelvollisuus uudistukseen varatun rahoituksen riittävyyttä ja ryhtyy toimiin, mikäli se havaitaan riittämättömäksi. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että kansanopistojen oppimateriaalilisää koskeva lakiehdotus on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 54/2022 vp).

19. lausumassa eduskunta edellyttää, että kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tuetaan ja ohjataan riittävästi ja oikea-aikaisesti lainsäädännön toimeenpanossa. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat myös kevään 2022 aikana jatkaneet oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tukitoimia. Opetushallitus on järjestänyt keväällä useita toimeenpanoa tukevia webinaareja. Lisäksi keväällä 2022 järjestettiin valtakunnallinen TUVA-webinaari OKM:n, OPH:n ja AVI:n yhteistyönä sekä oppivelvollisuuden laajentamisen seurantaan koskenut webinaari. Ministeriön verkkosivuilla ylläpidetään ja päivitetään edelleen laintulkintaa koskevaa UKK-palstaa. Opetushallituksen oppivelvollisuuden palvelusähköposti molemmilla kansalliskielillä on edelleen käytössä.

20. lausuma: Ei täydennettävää.

21. lausumassa eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetus-

henkilöstön saatavuutta. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa saamen kielten (pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame) etäopetuspilotin arvioinnin vuonna 2022. Arvioinnissa selvitetään elokuussa 2018 alkaneen etäopetuspilotin toimivuutta opetuksen järjestäjän, koulujen, opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Etäopetuspilottia rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja sen koordinoinnista vastaa Saamelaiskäräjät.

22. lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi. Täydennyksenä lausumavastaukseen ministeriö toteaa, että eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys, jossa ehdotetaan muutoksia oppivelvollisuuslakiin ja muuhun siihen liittyvään lainsäädäntöön toimeenpanossa havaittujen kehittämistarpeiden pohjalta. Lisäksi lausuntokierroksella on parhaillaan toisen asteen kehittämishankkeeseen liittyvä hallituksen esitysluonnos, jossa ehdotetaan muutettavaksi ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteita siten, että ne nykyistä paremmin vastaisivat oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarpeisiin. Havaittujen selvitystarpeiden perusteella oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmaa on täydennetty majoitus- ja matkakorvausoikeutta, lukiokoulutuksen asuntolatoimintaa ja opiskelijoiden kuulemista koskevilla seuranta- ja selvityskohteilla.

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa HE 148/2021 vp – EV 195/2021

Esi- ja perusopetusta koskeva selvitys Oppimisen ja koulukäynnin tuki julkaistiin maaliskuussa 2022 ja se tuotti ajantasaista tietoa opetuksen järjestäjien näkemyksistä oppimisen tuen tarjoamisen periaatteista, tuen toteuttamisen käytännöistä kunnissa sekä sääntelyä ja ohjausta koskevista selkiyttämistarpeista. (Oppimisen ja koulukäynnin tuki : Selvitys opetuksen järjestäjien näkemyksistä tuen järjestelyistä kunnissa. Lintuvuori Meri ja Rämä Irene. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:6. <https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-802-1>)

Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvan oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelevan työryhmän loppuraportin valmistuminen on siirtynyt myöhempään syksyyn ja se valmistunee marraskuun loppuun mennessä.